

דו"ח הוועדה להערכת איכות של התוכניות להוראת החינוך המיוחד

אלקאסמי - המכללה האקדמית לחינוך

תוכן עניינים

3	פרק 1 : רקע .....
4	פרק 2 : תהליכי העבודה של הוועדה .....
5	פרק 3 : הערכת האיכות של תכנית הלימודים להוראת חינוך מיוחד במכללת אלקאסמי .....
5	3.1 הנהלה ומבנה המכללה .....
6	3.2 סגל התכנית .....
6	3.3 תכנית הלימודים .....
7	3.4 הכשרה מעשית .....
8	3.5 סטודנטיות ובוגרות .....
9	3.6 תשתיות .....
9	3.7 מחקר .....
10	3.8 מגוון ושונות .....
11	פרק 4 : סיכום והמלצות .....
13	נספח 1 - סדר יום הביקור .....

פרק 1 : רקע

בהתאם להחלטתה להעריך את תוכניות הלימודים להכשרת עובדי הוראה בתחום החינוך מיוחד, מינתה המועצה להשכלה גבוהה (מל"ג) את הוועדה להערכת איכות של התחום בהרכב הבא¹:

- פרופ' טלי היימן, האוניברסיטה הפתוחה, יו"ר
- פרופ' תומס גומפל, בית הספר לחינוך, האוניברסיטה העברית.
- פרופ' סיגל עדן, הפקולטה לחינוך אוניברסיטת בר אילן
- ד"ר גלעדה אבישר, המכללה האקדמית בית ברל
- ד"ר היידי פלביאן, בית הספר לחינוך, המכללה האקדמית אחוה

הגב' קרן חרושצ'וב ריכזה את עבודת הוועדה מטעם המועצה להשכלה גבוהה.

במסגרת עבודתה התבקשה הוועדה:

1. לבחון את דוחות ההערכה העצמית שהוגשו על ידי המוסדות המקיימים תוכניות לימודים להכשרת עובדי הוראה בתחום חינוך מיוחד ולקיים ביקורים במוסדות אלה.
2. להגיש למל"ג דו"ח פרטני עבור כל אחת מתוכניות הלימודים הכולל את ממצאי הוועדה והמלצותיה.
3. להגיש למל"ג דו"ח כללי הכולל הערות רוחביות בנוגע לתחום המוערך ולמקומו במערכת ההשכלה הגבוהה ובישראל בכלל.

תהליך ההערכה כולו התבצע בהתאם להנחיות המל"ג לכתבת דו"ח הערכה עצמית במכללות לחינוך מפברואר 2022.

---

¹ כתב המינוי של הוועדה מצורף בנספח מס' 1 לדו"ח זה.

פרק 2 : תהליכי העבודה של הוועדה

בשל משבר הקורונה התקיימה חלק מעבודת הוועדה באופן מקוון. הוועדה התכנסה לראשונה ב-20.3.2022. בישיבתה דנה הוועדה בנושאים עקרוניים הנוגעים למערכת ההשכלה הגבוהה בישראל, לפעילות הערכת האיכות בכלל ובמכללות האקדמיות לחינוך בפרט.

במסגרת פעילותה קיימה הוועדה ביקורים בכל המכללות האקדמיות לחינוך אשר מוסמכות להעניק תארים בתחום הוראת חינוך מיוחד. הביקורים התקיימו בין החודשים מאי 2022 וינואר 2023.

במהלך החודשים מאי עד יולי 2022, נערכו הביקורים במכללות הבאות: אורנים - המכללה האקדמית לחינוך, סמינר הקיבוצים - המכללה לחינוך לטכנולוגיה ולאומנויות, האקדמית גורדון - המכללה לחינוך, המכללה האקדמית אחוה, המרכז האקדמי לוינסקי וינגייט, המכללה האקדמית בית ברל, האקדמית חמד, המכללה האקדמית הערבית לחינוך בישראל - חיפה, המכללה האקדמית לחינוך תלפיות, אלקאסמי - מכללה אקדמית לחינוך.

במהלך החודשים נובמבר עד ינואר 2023, נערכו הביקורים במכללות הבאות: המכללה לחינוך על שם קיי, המכללה האקדמית לחינוך גבעת וושינגטון, המכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין, מכללת סכנין, מכללת ירושלים, המכללה האקדמית תל-חי - הקמפוס לחדשנות בחינוך ובהוראה, קצרין (לשעבר "המכללה האקדמית אוהלו בקצרין") המכללה האקדמית הרצוג, מכללת שאנן - האקדמיה הדתית לחינוך, מכללת אמונה - אפרתה, אורות ישראל - מכללה אקדמית לחינוך.

במהלך הביקורים נפגשה הוועדה עם בעלי תפקידים בהנהלת המוסד, עם הנהלת התוכנית, עם הסגל, ועם סטודנטים ובוגרים.

בשל המספר הרב של המוסדות המקיימים תוכניות לימודים בתחום זה, התפצלה הוועדה לשני צוותים; כל צוות ביצע הערכת איכות בכעשרה מתוך עשרים המוסדות שבבדיקה. כמו כן, עבודת הוועדה התחלקה כך שבכל מוסד ביקרו בין שניים לארבעה חברי ועדה.

דו"ח זה עוסק בחוג לחינוך מיוחד באלקאסמי - המכללה האקדמית לחינוך [בהמשך הדוח - אלקאסמי]. ביקור הוועדה במכללה התקיים בתאריך 23.6.2022².

ביקור באלקאסמי - המכללה האקדמית לחינוך, השתתפו מבין חברי הוועדה: פרופ' תום גומפל, פרופ' טלי היימן וד"ר היידי פלביאן.

הוועדה מודה להנהלה הבכירה במוסד ולתוכנית לחינוך מיוחד על דו"ח ההערכה העצמית ועל קבלת הפנים והאירוח האדיב בעת יום הביקור של נציגי הוועדה במוסד.

---

² סדר היום של הביקור מצורף כנספח 2 לדו"ח זה.

פרק 3 : הערכת האיכות של תכנית הלימודים להוראת חינוך מיוחד במכללת אלקאסמי

דו"ח זה מתייחס למצב הקיים בעת ביקור הוועדה במוסד ואינו מתייחס לשינויים שחלו מאז. דו"ח זה מתעד את המסקנות אליהן הגיעה ועדת הערכת האיכות בהתבסס על המסמכים אשר נמסרו על ידי המוסד, מידע שהתווסף במהלך השיחות במוסד, דיונים והבחנות של הוועדה ומידע אשר זמין לוועדה.

3.1 הנהלה ומבנה המכללה

מכללת אלקאסמי נוסדה וקיבלה הכרה על-ידי המל"ג בשנת 1990 במטרה להכשיר מורים ללימודי האסלאם והערבית בתמיכת משרד החינוך. המכללה התפתחה בצורה מואצת בתחומים שונים, ורואה חשיבות רבה בפעילותה למען החברה והקהילה. כיום לומדים במכללה כ-3000 סטודנטים (כולל משתלמים) מכל הארץ, 92% מהם סטודנטיות במסלולים שונים ביניהם חינוך מיוחד.

בתפיסת העולם של המכללה קיימת התייחסות לגיוון ושונות בקרב הסטודנטים. המכללה תומכת ברב תרבותיות בתוך הקהילה דוברת הערבית. רוב הקורסים במכללה נלמדים בשפה הערבית אך נעשים מאמצים לחשוף את הסטודנטים לחומרי לימוד והוראה בשפה העברית.

במכללה רשות מחקר פעילה הפועלת לחיזוק האוריינטציה המחקרית במוסד תוך עידוד פרסומים ומחקר בקרב הסגל. רשות המחקר מספקת בין היתר תמיכה בכתיבה ופרסום מאמרים, ייעוץ מתודולוגי וסטטיסטי, עריכת סדנאות מחקר וכן סיוע כספי להשתתפות בכנסים אקדמיים בארץ ובחו"ל ולהגשות לקרנות מחקר תחרותיות.

מרבית הקורסים במכללה נלמדים בשפה הערבית. כתוצאה מכך הסטודנטים אינם מתנסים מספיק בלמידה ובהוראה בעברית למרות שעם סיום לימודיהם הם נדרשים לשפה העברית. יש צורך בהוספת גיוון בשפת ההוראה על מנת לאפשר לסטודנטים לקבל הכשרה מקיפה אשר תכין אותם באופן מירבי לעבודה בשטח.

מבחינת פרשיות הלימוד בקורסים הוועדה התרשמה כי יש מחסור במקורות לקריאת חובה בשפה האנגלית. בשיחות עם הסגל והסטודנטים עלה גם שהמקורות המועטים שנדרשים לקריאה באנגלית מתורגמים על ידי הסגל לערבית. לדעת הוועדה יש לחייב את הסטודנטים לקריאה עצמאית באנגלית ובמידת הצורך להציע סיוע וליווי ולא לפתור את הסטודנטים מחובות קריאה אלה.

המלצות

- יש לחייב את הסטודנטים בקריאה באנגלית במסגרת הלימודים.
- יש לוודא כי מרצים ומדריכים מקבוצות שונות ילמדו וידריכו תלמידים מרקעים שונים.
- יש לגוון את שפת ההוראה על מנת לאפשר שילוב של בוגרי המכללה גם בBTI ספר דוברי עברית.
- יש לעשות מאמץ לשילוב של אנשים עם מוגבלויות בצוות ההנהלה, ההוראה וההדרכה.

3.2 סגל התכנית

הוועדה התרשמה כי רוב הסגל עוסק במחקר. הנהלת המכללה מעודדת מחקר ופרסומים, תוך שימת דגש על דירוג כתבי העת בהם מפרסמים חברי הסגל. המכללה מגייסת עוד מרצים שיתאימו לתוכניות החדשות. מהשיח עם הסגל עולה כי הם מאוד מחויבים, אוהבים את עבודת הצוות ומעוניינים בעוד השתלמויות מקצועיות. קיימים שיתופי פעולה בין אנשי הסגל ויש ישיבות צוות רבות בתוך המסלול לחינוך מיוחד.

הנהלת המכללה מעודדת את כל הסגל לחקור ולפרסם ונותנים תמיכה כספית והשתלמויות. קבלת קביעות במכללה תלויה בפרסומים. במכללה יש פרויקט של ליווי למרצים חדשים.

רוב הסגל בתכנית לחינוך מיוחד הוא בעל מוקד בלקויות למידה ובימים אלה עובדים על גיוס מומחים בתחום הלקויות המורכבות. בזכות המתווים של ועדת ודמני-ענבר מקדמים את עדכון תוכניות ההכשרה ומרעננים את סגל המרצים כך שישלול לקויות מורכבות כגון לקויות חושים, אוטיזם, לקויות שפה ותקשורת.

המלצות

- יש לפעול לגיוס חברי סגל ממגוון התמחויות, על מנת להרחיב את מעגד התחומים הנלמדים בתכנית מעבר ללקויות למידה.

- יש לפעול לעידוד פרסום של חברי סגל בכתבי עת בעלי דירוג אקדמי גבוה

3.3 תכנית הלימודים

בתוכנית הלימודים קיים מסלול ללקויות למידה ומסלול ללקויות מורכבות. עם זאת, בשל מספרי הסטודנטים הנמוכים ישנם שנתונים בהם נפתחת רק תכנית אחת לשנתיים. לאחרונה התווספה ללימודים גם חטיבה בחינוך הבלתי פורמלי וכן התמחות בתקשוב (צריך לשים לב כי אלה הן לא דיסציפלינות). מתוך השיח עם הסטודנטים והבוגרים, עולה כי כולם לומדים את הכל ואין ממש הפרדה בין מסלולי ההתמחות שונים. הוועדה סבורה כי לאור המצב יש לבחון את תכנן תוכנית אחת, אינטגרטיבית למכלול לקויות וללא התמחות בלקויות אלה או אחרות.

החיבור בין הדיסציפלינות לבין החינוך המיוחד בא לידי ביטוי בהתנסות המעשית בכך שכל הסטודנטים עוברים הכשרה באותן מסגרות. עם זאת, הוועדה התרשמה כי ישנו פער בין ההתנסות לבין הלמידה התיאורטית. רוב הסטודנטים לא מתנסים בהוראת תלמידים עם לקויות מורכבות.

מבחינת פרשיות הלימוד עלה כי חסרים קורסים בתחום לקויות חושיות ואוטיזם. בעוד שהסטודנטים נחשפים למושגים אלה בקורסים, יש לפתח ולשלב קורס ספציפי ללקויות מורכבות על מנת שההתנסות בשטח תהיה משמעותית ויעילה יותר.

ראשי המסלול ציינו שהם מובילים תהליכי שינוי והערכה חלופית בלמידה על מנת לקדם את תחום איכות ההוראה והלמידה. קיימת במכללה יחידה לקידום איכות ההוראה העוסקת בין היתר בהערכת סטודנטים. כמו כן ראש החוג מבצע מעקב אחר ההרצאות המוקלטות ותצפיות בהרצאות הפרונטליות ובדק את העזרים שהמרצים נותנים לסטודנטים.

בשנה א הסטודנטים לומדים מבוא לחינוך מיוחד ומתקיימים סיורים, כאשר ההתנסות נערכת בשנה ב בהתאם למתווים החדשים באוכלוסייה עם לקויות למידה. בשנה ג – התנסות "קהילה – אקדמיה – כיתה" בשילוב של המורה המאמנת, המדריכה והסטודנט. ית, בבתי ספר לחינוך מיוחד ובלקויות מורכבות.

במסגרת הטמעת המתווים החדשים ובעקבות הכנת דו"ח הערכת האיכות, בשנתיים האחרונות מתבצעת בחינה של הסילבוסים ודואגים שיהיו עדכניים תוך כדי שילוב פעילויות במהלך העבודה המעשית. כמו כן, דואגים לשלב את המודל החברתי של חינוך מיוחד.

יש שני קורסים ממוקדים בטכנולוגיה, אבל זה לא מספיק מבחינת המכללה. כל המרצים מחויבים לשלב טכנולוגיה בשיעורים כמודלינג לסטודנטים.

המלצות

- יש לבחון את נושא הוספת דיסציפלינות לחינוך המיוחד - במיוחד לאור דרישות המתווים החדשים.
- יש להוסיף לתכנית הלימודים קורסים בתחום לקויות חושיות ואוטיזם.
- יש לבחון את תכנית הלימודים במסלולים ללקויות מורכבות ולקויות למידה ולאחדן לתוכנית אחת אינטגרטיבית המתייחסת למכלול לקויות.

3.4 הכשרה מעשית

הוועדה התרשמה מהתפיסה המגובשת של המדריכים הפדגוגים הכוללת הן מרכיבים תיאורטיים המותאמים לחזון המכללה, והן תחושת מחויבות והזדהות עם תהליכי ההכשרה המעשית של הסטודנטים. מדברי המד"פיות, ניכרת מסירותן של המדריכות וניכר כי הן משקיעות, זמינות ונגישות בהדרכת פרחי ההוראה.

הוועדה התרשמה מדברי תלמידי המכללה אודות התכנים שהם למדו בשיעור, וכיצד תכנים אלו באים לידי ביטוי בהכשרה המעשית. מערך ההדרכה מתקיים הן במכללה והן בבתי הספר וניכרת המסירות של המדריכות במאמץ להתאים את הלימודים התיאורטיים לעבודת השדה. בוגרי המכללה סיפרו על המסירות של אנשי הסגל הליבתי ועל המוכנות של אנשי הצוות לחבר בין תיאוריה ומעשה.

עם זאת, מערך ההתנסות בעייתי בעיני הוועדה. אף על פי שהסטודנטים לחינוך מיוחד מחולקים לשתי "מגמות" (מסלול ליקויי למידה ומסלול לקויות מורכבות), העבודה המעשית אינה מספיק משקפת את שני המסלולים. בשנה ב' ללימודיהם, סטודנטים מתנסים בהתנסות מקצועית בבית ספר כללי (לא בית ספר נפרד לחינוך מיוחד) או בכיתה טיפולית נפרדת בביה"ס או בעבודה עם תלמידים המשולבים בכיתה כללית. בשנה השלישית ללימודיהם, התלמידים מתנסים בבתי ספר נפרדים של החינוך המיוחד (בעבודה עם ילדים עם מוגבלויות מורכבות). כפי שהוסבר לוועדה, ההיגיון הוא שכל תלמיד נחשף לשתי המסגרות, אך אין אפשרות להתנסות והתמקצע במסלול המועדף על הסטודנט. בשיחות של הוועדה עם הסטודנטים עלה כי הם מעוניינים ביותר מגוון של התנסויות, גם בשנה הראשונה להכשרתם.

קיימים מפגשים בין המדריכות הפדגוגיות והסגל הליבתי של המסלול.

המדריכות הפדגוגיות הן בעלות ניסיון עבודה רב ומומחיות בחינוך המיוחד, ובנוסף עוסקות במחקר בתחום. כמו כן, כל המדריכות הן גם מרצות בחוג, מה שתורם רבות לחיזוק הקשר בין התיאוריה למעשה. למרות העניין הרב בקרב המדריכות הפדגוגיות ללוות את עבודת ההדרכה שלהן במחקר, לא

נראה שיש מנגנון מסודר כדי לעודד עבודה מחקרית כזאת. הוועדה התרשמה כי המדריכות מודעות לשינויים במקצוע של המורה לחינוך מיוחד מאז תחילת הרפורמה של שילוב והכלה, ומערך ההדרכה משקף את השינוי הארגוני המקיף הקיים במערכת החינוך. ניכר כי החשיפה של הסטודנטים לפרויקט של "אקדמיה כיתה" מועילה ותורמת לעבודה המעשית. עם זאת, גם הסטודנטים וגם הבוגרים ציינו שחסרה הכשרה לעבודה ייעוצית עם הורים ומורים.

המדריכות הפדגוגיות ציינו כי בשנה א' אין כניסה לבתי ספר. במסגרת הקורס מבוא לחינוך מיוחד יוצאים הסטודנטים לסירים במסגרות חינוך מיוחד. בשנה ב' ההתנסות המעשית מתבצעת יומיים בשבוע באותו בית ספר, יום בשבוע בהתמחות שפה וספרות ערבית ויום בשבוע בחינוך המיוחד. בשנה ג' ההכשרה המעשית בבתי ספר לחינוך מיוחד עם לקויות שונות, גילאי 7-21, החל מהראשון בספטמבר. בסה"כ לומדים 24 ש"ש (12 התנסות מעשית בכל שנה).

כל ההתנסויות מתבצעות במודל "אקדמיה כיתה" ובניית קהילות למידה להן שותפות המדריכות הפדגוגיות והמורות המאמנות בשטח. במסגרת זו הסטודנטים שותפים לכל הפעילויות הבית ספריות כמו טיולים, ימי הורים וכדומה. בכל שנה יש גם שבוע עבודה מרוכז. הסטודנטים ציינו לשבח את המדריכות הפדגוגיות ואת תהליך ההכשרה המעשית בכלל וציינו שהמדריכות הפדגוגיות והמורות המאמנות זמינות עבורן ועוזרות בכל קושי שעולה.

המלצות

- יש להוסיף להתנסות המעשית הכשרה לעבודה עם הורים.
- יש לפעול לצמצום הפער בין ההתנסות לבין הלמידה התיאורטית.
- יש לוודא שבמהלך ההכשרה המעשים כל הסטודנטים יתנסו בהוראת אוכלוסיות מגוונות עם צרכים מיוחדים.
- יש לבחון את הנושא של הכשרה לעבודה ייעוצית עם הורים.

3.5 סטודנטים ובוגרים

הסטודנטים ציינו כי הלימודים תורמים להם מאוד ונותנים להם כלים להבין מה קורה בשטח, הם רואים את הקשר בין התיאוריה למעשה. הסטודנטים מקיימים מפגשים קבועים עם המדריכות ומקבלים משובים ועזרה. נוצרים קשרים חברתיים בין הסטודנטיות מרקעים שונים. יחד עם זאת הסטודנטים ציינו כי יש המון מטלות וכי תכנית הלימודים עמוסה מאוד. הסטודנטים ציינו מספר קורסים חסרים, כדוגמת לקויות שפה שלומדים בשנה ג' שהיו רוצים ללמוד בשנה הראשונה, בשל חשיבות הנושא לקראת ההכשרה המעשית בשנה ב' ובשנה ג'. חסרה להם הנחייה ממוקדת איך להדריך אחרים, איך להתמודד עם קשיים בהוראה וקשיי התנהגות.

מתוך השיחה עם הבוגרים עלה כי "אקדמיה כיתה" היה מוקד הכוח שנתנה להם המכללה. הסטודנטים ציינו בין היתר שזה עזר להם להשתלב במערכת החינוך, להבין את המערכת ולתרגל הוראה. עם זאת בשיחה עם הבוגרים עלה שלא הייתה מספיק הכשרה ספציפית והכנה לשטח לעבודה עם תלמידים אוטיסטים. כמו כן ציין אחד הסטודנטים שכסטודנט עם צרכים מיוחדים לא הייתה לו טכנולוגיה מיוחדת ללמידה במכללה, אבל הייתה לו תוכנת הקראה במחשב.

רב הקורסים הם בשפה הערבית. יש מעט קורסים בעברית, אבל לסטודנטים אין ידע בעברית והם לא ממש מבינים מה שמלמדים בעברית. נוצר מצב שהמכללה מכשירה מורים לחברה הערבית אבל בפועל הם משתלבים גם בבתי ספר דוברי עברית. מתוך המפגש עם הסטודנטים ועם המרצים הסתבר שעל מנת להקל על הסטודנטים, נוהגים מרצים רבים לתרגם מאנגלית לערבית מקורות למידה בסיסיים. יש להימנע מתהליך זה לחלוטין בשיחה עם הסטודנטים עלה כי חסרה התייחסות לעבודה עם הורים. אין הכשרה (נפשית וקוגניטיבית) למפגש עם ההורים. כמו כן, בנושא ההכלה לומדים בעיקר ברמה התיאורטית. נדרשים לטענתם יותר קורסי חינוך שמעשירים את הידע כמו למשל קורסי מנהיגות.

המלצות הכרחיות

- לבחון את מידת העומס על הסטודנטים.
- לפעול ליישום נושא ההכלה כך שלא ילמד רק ברמה התיאורטית.
- בחינת מסלולי ההתמחות והייחוד של כל מסלול.
- יש להימנע מתרגום חומרי הקריאה לשפה הערבית על ידי צוות המכללה.
- היות וחלק מהבוגרים משתלבים בעבודתם במסגרות דוברות עברית, יש להקפיד על שיפור מיומנויות השפה העברית כבר במהלך הלימודים ולא רק בסיום התואר.

3.6 תשתיות

במכללה יש ספרייה ותשתיות ללמידה עצמאית ובקבוצות. מי שגר קרוב יכול להגיע ללמוד במרכז הלמידה בפינת למידה אישית. בספרייה יש ספרים רבים שתורגמו לערבית, בנוסף, מתרגמים להם מאמרים לערבית כדי להקל על הלמידה. לסטודנטים שבאים מרחוק יש מעונות בבאקה אל גרבייה.

3.7 מחקר

במכללה קיימת רשות מחקר פעילה אשר מקדישה תקציב מחקר של כ-13000 ש"ח לכל חבר סגל הליבתי שמעוניין לעסוק במחקר. בנוסף מוצעות לסגל החוקר סדנאות מחקר, ניתוח סטטיסטי, עידוד השתלמויות במכון מופ"ת, ליווי בכתבת מחקרים. כמו כן ישנה מערכת מנטורינג בתוך המכללה עם שילוב מנטורים חיצוניים. במסגרת זאת חוקרים בכיר מלווים חוקרים מתחילים.

המלצות הכרחיות

- הרחבת הראיה המחקרית מעבר למחקרי פעולה.
- עידוד פרסומים בבמות אקדמיות שפוטות.

מעוצב: גופן: 11 נק', צבע גופן: שחור, גופן עבור עברית ושפות אחרות: 11 נק'

3.8 מגוון ושונות

בתפיסת העולם של המכללה קיימת התייחסות לגיוון ושונות בקרב הסטודנטים. המכללה תומכת ברב תרבותיות בתוך הקהילה דוברת הערבית בקרב הסטודנטים. הוועדה התרשמה כי לומדים במכללה תלמידים דוברי ערבית מכל חלקי הארץ ומכל המגזרים וכי יש קשר לימודי וחברתי בין הקבוצות השונות. כמו כן, הצוות של המכללה מודע ורואה חשיבות בקיום מגוון בקרב הסטודנטים. בשיחות עם הסטודנטים והבוגרים ניכר כי גם הסטודנטים וגם הבוגרים מרגישים כי המכללה רואה במגוון עיקרון פדגוגי ואקדמי. במהלך המפגשים הוועדה שמעה מסטודנט עם מוגבלות פיזית כי המכללה סייעה לו במשך הלימודים, וכי במכללה קיימת יחידה לתמיכה בסטודנטים עם לקויות למידה.

הוועדה לא התרשמה כי במכללה נעשים מאמצים לגייס סגל (ניהולי, הוראתי, הדרכת) ממגזרים שונים עם ובלי מוגבלויות שמייצגים את המגוון המלא בחברה הישראלית. עם זאת, מהנהלת המכללה דווח על מאמציהם לחשוף את תלמידי המכללה להוראה בשפה העברית וניכר כי חשיפה זו חיונית ביותר להתקדמותם של בוגרי המכללה במקצוע.

מבחינת המגוון בקרב הלומדים, כל הסטודנטים הם דוברי ערבית ועיקר המגוון בא לידי ביטוי במקום המגורים (שונות בין תושבי ירושלים, הדרום והצפון). צוין כי קיים קשר עם מכללת לוינסקי כדי לפתוח את החשיפה לחברה היהודית, והמכללה מקיימת סמינריון משותף "קורס נודד". המגמה של המכללה להמשיך את הקשר על מנת לפתח קשרים בין התרבויות.

במכללה יש מרכז כישורי למידה שתומך בסטודנטים מתקשים, סטודנטים לקויי למידה ועם צרכים מיוחדים. כמו כן, יש גם מרכז אבחון בו הסטודנטים מקבלים שעות עזר בעת הצורך.

התייחסות לצרכים מיוחדים מאד מודגשת. כל סטודנט שפונה ויש לו צרכים מיוחדים מופנה לדיקאן ומקבל תמיכה. המכללה דואגת גם להתאמות סביבתיות כמו התאמות טכנולוגיות ללקויי שמיעה וכו'. בימי עיון ובסדנאות שונות מזמינים מרצים אורחים שידברו על הצרכים המיוחדים והצורך בשילוב והכלה.

במכללה ציינו שהם מנסים לשלב בסגל מרצים מרקעים שונים כדי לקדם את ההבנה של רב תרבותיות - מרצים ערבים, דרוזים, יהודים. בנוסף, מתייחסים גם לדיאלקטים השונים שבשפה הערבית.

המכללה ציינה שהם מבינים את הקשיים בהתניידות ובתחבורה ומארגנים ימים מרוכזים שמשלימים חומרי לימוד.

המלצות רצויות

- הגברת המגוון בצוות ההוראה וההדרכה.
- הרחבת מושג המגוון מעבר למובן האתני/דתי/שפתי.

פרק 4 : סיכום והמלצות

הסוגיות המרכזיות שעלו בדיון משותף מאורגנות ומוצגות לפי נקודות חוזק ונקודות לחיזוק.

נקודות חוזק

- מדיווחי הסטודנטים הלימודים מאד תורמים לסטודנטים ונותנים כלים לעבודה המעשית בשטח.
- קיים קשר טוב בין הסטודנטים למדפים, למורות המאמנות ולמרצים.
- המכללה תומכת באופן אקטיבי במחקר.

נקודות לחיזוק

- צוות ההוראה מנסה להנגיש את הידע והם מתרגמים הכל לערבית, לכן הסטודנטים כמעט ולא מתמודדים עם מידע באנגלית או בעברית, ולכן קשה להם להשתלב בעבודה בעברית והם זקוקים לתמיכה נוספת. עולה הצורך צריך לחייב קריאה בעברית ובערבית.
- יש עומס לימודי ונדרש לבחון כיצד להקל על הסטודנטים.
- ישנם חוסרים בקורסים חשובים כדוגמת קורס על אוטיזם, עבודה עם הורים וכדומה.
- יצירת צוות ממגוון התמחויות.

המלצות הכרחיות

- יש לחייב את הסטודנטים בקריאה באנגלית במסגרת הלימודים.
- יש לפעול לגיוס חברי סגל ממגוון התמחויות, על מנת להרחיב את מנעד התחומים הנלמדים בתכנית מעבר ללקויות למידה.
- יש לפעול לעידוד פרסום של חברי סגל בכתבי עת שפיטים עם דירוג אקדמי גבוה.
- יש להוסיף להתנסות המעשית הכשרה לעבודה עם הורים.
- יש לפעול לצמצום הפער בין ההתנסות לבין הלמידה התיאורטית.
- יש לוודא שבמהלך ההכשרה המעשית כל הסטודנטים יתנסו בהוראת אוכלוסיות מגוונות עם צרכים מיוחדים.
- יש לבחון את תכנית הלימודים במסלולים ללקויות מורכבות ולקויות למידה ולאחדן לתוכנית אחת אינטגרטיבית למכלול לקויות וללא התמחות בלקויות אלה או אחרות.

- יש לעדכן את פרשיות הלימוד תוך הקפדה על מקורות קריאה עדכניים ורלבנטיים בעברית ובאנגלית.

המלצות רצויות

- יש לוודא כי מרצים ומדריכים מקבוצות שונות ילמדו וידריכו תלמידים מרקעים שונים.
- יש לגוון את שפת ההוראה על מנת לאפשר שילוב של בוגרי המכללה גם בבתי ספר דוברי עברית
- יש להימנע מתרגום חומרי הקריאה לשפה הערבית על ידי צוות המכללה.
- יש לעשות מאמץ לשילוב של אנשים עם מוגבלויות בצוות ההנהלה, ההוראה וההדרכה.
- יש לבצע בחינה כללית של מסלולי ההתמחות והייחוד של כל מסלול.
- יש לבחון את נושא הוספת דיסציפלינות לחינוך המיוחד.
- יש להוסיף לתכנית הלימודים קורסים בתחום לקויות חושיות ואוטיזם.
- לפעול ליישום נושא ההכלה כך שלא ילמד רק ברמה התיאורטית.
- הרחבת הייצוג והמגוון בקרב המדריכים, המרצים ומקבלי ההחלטות האדמיניסטרטיביות והניהוליות, הן מבחינה אתנית, והן מבחינת שפת ההדרכה.
- קיום סדנאות על פדגוגית מתקדמות ושונות מן הפדגוגיה הקלאסית הקיימת.
- קיום הכשרה לפרחי הוראה כדי שיוכלו לשמש כמדריכים למורים בחינוך הכללי.
- יש לבחון את הנושא של הכשרה לעבודה ייעוצית עם הורים.
- יש לדאוג להרחבת הראיה המחקרית של סגל ההוראה מעבר למחקרי פעולה.

חתימות:

פרופ' טלי הימן

פרופ' תום גומפל

ד"ר היידי פלביאן

נספח 1 - סדר יום הביקור

שעה	הגורם עמו נפגשים	שמות המשתתפים
10:00-9:30	מפגש פתיחה : הנהלת המוסד (ללא ראש החוג)	פרופ' אנואר ריאן (נשיא המכללה), פרופ' קוטייבה אג'בארייה (מ"מ נשיא המכללה והמשנה לנשיא לעניינים אקדמיים), ד"ר עביר ותד (סגנית נשיא המכללה לפיתוח תכניות ופרויקטים אקדמיים),
10:30-10:00	ראש הפקולטה וראש ההתנסות המעשית	ד"ר ג'מאל אבו-חסיין (דיקן הפקולטה לחינוך ואחראי על פיתוח תכניות לימודים אקדמיות) ד"ר האלה חבאיב (ראש ההתנסות המעשית)
10:45-10:30	הפסקה	
11:15-10:45	ראשי/י המסלולים	ד"ר מוחמד זיאד
11:45-11:15	סגל ליבתי המלמד בתכנית (עד 8 משתתפים)	ד"ר נהאד מסאלחה , ד"ר נאילה תלס-מחאגינה , ד"ר נזיה נאטור , ד"ר סלאח ותד , רגדה מסאלחה , ד"ר ד'יאא גנאים ,
12:15-11:45	מדריכים פדגוגיים (עד 8 משתתפים)	ד"ר חנין ותד , ד"ר עפאף תאיה , אינאס מג'אדלה , יאסמין אבו מוך
12:45-12:15	סיור בספרייה והצגת תשתיות ו/או פעילויות ייחודיות של המחלקה	
13:30-12:45	ארוחת צהריים	פגישה סגורה של הוועדה
14:00-13:30	סטודנטים וסטודנטיות עד 8 משתתפים. משנים ב' ומעלה	פאטמה אלטורי , רולא זמירו (שנה ב'), סמא לדאוי , אסיל דחבור , אבתיסאם אבן ברי , רנין אגבאריה (שנה ג') אימאן מחאגנה (שנה ד')
14:30-14:00	בוגרים ובוגרות עד 8 משתתפים (רצוי מ-5 השנים האחרונות)	ראם חדיג'יה , עלאא מחאגינה , דינה מחאגינה , נור אגבאריה
14:45-14:30	הפסקה	
15:15-14:45	ישיבת סיכום פנימית של הוועדה	פרופ' אנואר ריאן (נשיא המכללה), פרופ' קוטייבה אג'בארייה (מ"מ נשיא המכללה והמשנה לנשיא לעניינים אקדמיים), ד"ר עביר ותד (סגנית נשיא המכללה לפיתוח תכניות ופרויקטים אקדמיים), ד"ר ג'מאל אבו-חסיין (דיקן הפקולטה לחינוך ואחראי על פיתוח תכניות לימודים אקדמיות), ד"ר האלה חבאיב (ראש ההתנסות המעשית), ד"ר מוחמד זיאד (ראש המסלול לחינוך מיוחד)